

Archeologische

Kroniek

Zuid-Holland



Dordrecht | Burgemeester Jaslaan 12

In februari 2011 is het graafwerk van twee kleine bouwputten achter de bestaande bebouwing aan de Burgemeester Jaslaan 12 te Dordrecht begeleid.



Sfeerfoto van de werkput achter het woonhuis, met de al geplaatste paalfundering. De ontgraving tussen de palen door wordt archeologisch begeleid.

(foto: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

De locatie is gelegen op de overgang van de stroomgordel van de rivier de Dubbel en het daarachter gelegen komklei-op-veengebied. De diepergelegen afzettingen in het westelijk deel zijn mogelijk oudere stroomgordelafzettingen. Deze gaan in oostelijke richting over in een veenpakket en worden afgedekt door een laag komklei. Deze oudste afzettingen van de rivier dateren uit de periode vóór de Late Middeleeuwen. Hierop zijn bewoningssporen gevonden die dateren uit de 11de eeuw tot mogelijk het eerste

kwart van de 13de eeuw. De resten zijn afgedekt met een tweede fase van kom-kleiafzettingen. Het geeft aan dat de middeleeuwse bewoning hier vermoedelijk is opgehouden of onderbroken door een actievere fase van de rivier rond het eerste kwart van de 13de eeuw. De AWN was bij een onderzoek in 1994 ook al tot deze conclusie gekomen op basis van de datering van het aardewerk.

Het ontbreken van de karakteristieke brakwaterkokkels, *Cerastoderma glaucum*, in de slootvullingen is eveneens een aanwijzing voor het beëindigen of onderbreken van de bewoning op deze locatie.

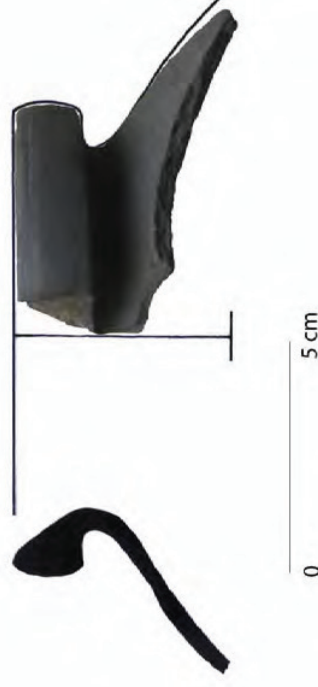


1 cm

Cerastoderma glaucum of brakwaterkokkel is een schelp die zowel in water met lage en zeer hoge zoutgehalten en zowel in diep als in ondiep water kan leven. Deze combinatie van factoren maakt dat deze soort vaak te vinden is buiten de directe invloed van het getij, zoals in 'brakke' binnenwateren. De soort komt dus niet in de eigenlijke Noordzee voor. Levend is de soort bekend uit brakke binnenwateren van Nederland (vooral provincie Zeeland) en België. Archeologisch gelden de kokkels als een gidsfossiel voor afzettingen die geassocieerd worden met de St. Elisabethsvloeden van 1421 en 1424. Toen stroomden er immers grote hoeveelheden brak water diep het land in. Later verzoette het water waardoor de leef-

omstandigheden voor de kokkels ongunstig werden. Ze worden bij opgravingen teruggevonden alsof ze nog levend zijn, dat wil zeggen onvolgroeid, in een kolonie en met gesloten kleppen.

De bewoningssporen bestaan uit een aantal sloten, een paal en een onduidelijke ingraving. Twee sloten hadden een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie en lagen waarschijnlijk parallel aan de ten westen hiervan gelegen middeleeuwse Dubbelgeul. Haaks op de westelijke sloot lag een smallere zijslot. Binnen het door sloten omgeven terrein zijn een paal en een onduidelijke ingraving gevonden. Van de paal is niet duidelijk of deze dateert uit de oudste fase of uit een latere middeleeuwse bewoningsfase.



Een randscherf Maaslands roodbakkend aardewerk van een kookpot uit één van de sloten.

(foto: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

In de vullingen van de sloten is aardewerk, dierlijk bot, een fragment kalksteen en bewerkt hout gevonden. Het aardewerk bestaat uit een scherf roodbakkend kogelpotaardewerk en een fragment - waarschijnlijk gedraaid grijsbakkend aardewerk

met kogelpotkenmerken, zoals een zachter baksel met grove zandverschraling. Bij enkele scherven is de overgang van kogelpotaardewerk naar toodbakkend en grijsbakkend aardewerk herkenbaar. Onder de dierenbotten zijn resten van paard, rund en kat. Er lijken op de kattenschedel slijsporen aanwezig te zijn, hetgeen zou wijzen op het verwerken van de huid voor bont. Ten slotte is er een fragment bewerkt eikenhout gevonden. Waarschijnlijk gaat het om een stuk bouwhout: de pen van een pen-en-gat-verbinding.

De sporen en vondsten doen vermoeden dat er in de Middeleeuwen op de hogergelegen restgeul- en oeverafzettingen direct ten westen van het plan-gebied is gewoond. De onderzochte locatie zou dan horen bij de uiterste grens van het achtererf van die hogergelegen bewoning.

Gemeente Dordrecht, Marc Dorst

Dordrecht | Laan der Verenigde Naties

Voorafgaand aan de reconstructie van de Laan der Verenigde Naties is in 2011 in samenwerking met RAAP een inventariserend booronderzoek uitgevoerd. Het in 1421 verdronken laatmiddeleeuwse landschap zou met name bij de aanleg van nieuwe, relatief diepe berm-slotten en waterpartijen verstoord kunnen worden. Over een tracé van ruim 575 m zijn in totaal 34 boringen gezet. Hieruit werd duidelijk dat het klei-opeenlandschap op een diepte vanaf 2,15 cm onder N.A.P. ligt en nog vrijwel intact is. In één boring werden zelfs de karakteristieke jonge brakwaterkoksels gevonden. Dit wijst op de aanwezigheid van een spoor, waarschijnlijk een perceleerings- of ontginningssloot. Op een diepte vanaf 3,31 cm onder N.A.P. zijn oudere stroomgordelafzettingen aanwezig.

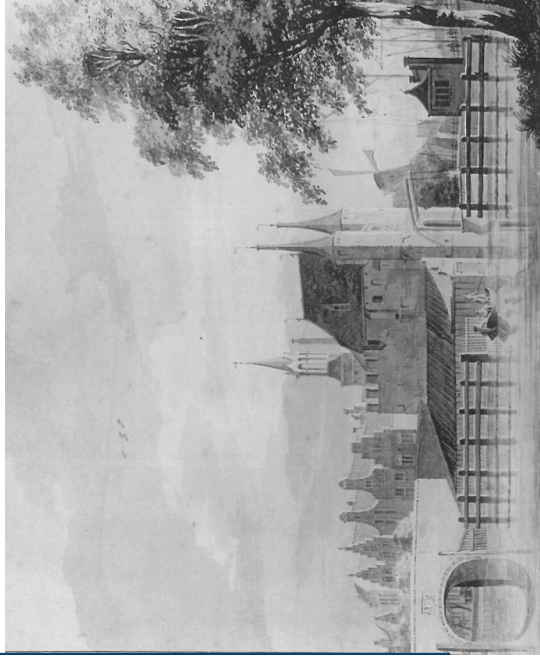
De geplande reconstructie-ingrepen zouden echter deze diepte zeker niet bereiken. Vanwege het intacte karakter van het landschap en de aanwezigheid van het bijbehorende ontginningssysteem - waarover nog bijzonder weinig bekend is - werd geadviseerd het ontgraven van de waterpartijen archeologisch te begeleiden. Na overleg werd echter besloten tot een voorafgaand proefsleuvenonderzoek. Het doel van dat onderzoek was om vast te stellen hoeveel sloten er waren alsmede de oriëntatie en de onderlinge afstand van de sloten. Dit zou namelijk veel informatie over de laatmiddeleeuwse ontginningsmethode en de perceleering van de Grote Waard tussen de rivieren de Dubbel en het Oude Maasje kunnen opleveren.

Gemeente Dordrecht, Marc Dorst

Gouda | Potterspoort

Voorafgaand aan het herstel van de kademuur langs de Kattensingel zijn in oktober 2011 op het Potters-

Tekening van de Potterspoort uit 1751 door P. van Liender.



De vrijgelegde stadsmuur uit 1350.

plein in Gouda de resten opgegraven van de 14de-eeuwse stadsmuur van Gouda en een klein stukje van één van de vier grote stadspoorten, de Potterspoort. De tekening van de poort uit 1751 geeft nog mooi de situatie van vóór de aanleg van het huidige verkeersplein weer.

De stadsmuur, uit circa 1350, is over een lengte van 12 m vrijgelegd. Het gaat om een bakstenen muur, ondersteund door vier steunberen. De dikte varieert van 15 tot maximaal 40 cm, waaruit blijkt dat de buitenzijde van de muur is weggebroken toen de kademuur werd gebouwd. Normaal gesproken is de muur circa 80 cm dik. Ook zijn er op enkele plekken gaten in de muur gemaakt om kabels en leidingen doorheen te leggen, zoals ook op de afbeelding goed te zien is. Maar ondanks dat er delen zijn weggebroken, is het geheel nog in goede staat en is er ook veel wél bewaard gebleven, met name dieper in de bodem. Om te onderzoeken wat de maximale diepteligging

